

IANUARIE 1989

EDITATE IN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN
DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

Strategia progresului

PROGRAM ce așază temeinic pe coordonatele spiritului revoluționar activitatea întregului partid și popor, la nivelul strategiei progresului și al acțiunii concrete în fiecare domeniu. Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la marele forum democratic din noiembrie își afirmă viguros valențele mobilizatoare. Acest început de an, cu fiecare zi ce ne apropie de evenimente de excepțională însemnătate în viața națiunii, oferă nenumărate argumente ale angajării puternice a energiilor creatoare pe direcțiile evidențiate de importantul document. De altfel, prima lună a lui 1989, prin mobiluri afective constituite sub aura unor luminoase momente aniversare, dimensionează la parametri maximi eforturile constructive, responsabilitatea faptei, strădanile subordonate perfecționării muncii. Se reliefează, astfel, repere și argumente ale unei etape de accentuată propășire, a cărei dinamică este marcată în puncte de ascensiune avântată de către măreața sărbătoare de la 23 August, când cinstim împlinirea a patru decenii și jumătate de la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, precum și de către Congresul al XIV-lea al partidului.

MODEL DE GÎNDIRE științifică, revoluționară — iată un alt atribut definitoriu al Expunerii, ce-și manifestă plener forța persuasivă, pilduitoare în această perioadă. El se împlineste revelator alit pe seama orientărilor fecunde vizind sporirea caracterului intensiv și eficiența dezvoltării, fructificarea optimă a potențialului material și spiritual al societății noastre, cit și în temeiul tezilor cu înaltă valoare teoretică integrate, ca inestimabil spor creator, tezaurlui de adevăruri fundamentale ale socialismului științific. Sublinierea anumitor legități ale devenirii social-istorice și dezvoltarea de interdependențe în procesele acestea, de adânciri dialectice ale unor principii și exigențe ale edificării celei mai înaintate orinduirii, o viziune esențializată, prin permanențe și legi obiective, asupra istoriei noastre mult milenare, evidențierea și ierarhizarea factorilor ce și-au pus amprenta sau își exercită în prezent rolul determinant în evoluția societății românești — sint numai câteva din rezultatele demersului consecvent științific, întreprins în ample și variate orizonturi de cunoaștere. În timp — o perspectivă de mare profunzime pînă către civilizația celor „mai viteji și mai drepți dintre traci” și o deschidere în viitor peste hotarul dintre milenii; în spațiu — evaluări prospective ale unor fenomene și însoțite propuneri de acțiuni cu vădită finalitate umanistă, de la nivelul intereselor naționale sau zonale pînă la al celor globale, planetare; problematic — un imens cîmp de idei majore, pe care se configurează coerent și armonios un stil al gândirii revoluționare. concepția desore om ca autor conștient și beneficiar al progresului.

CUNOASTEREA ȘI CREAȚIA se reliefează, în acest context generos, ca două laturi de bază, complementare ale activității făuritorilor de bunuri materiale și spirituale, ca două obiective principale ale înfloririi personalității umane. Remarcabila pledoarie în favoarea științei, a intensificării activității ideologice și strădanilor subordonate îmbogățirii universului cultural — beneficiază în Expunere de motivații deosebit de convingătoare. A ști înseamnă, după cum se apreciază, șanse sporite de „a înțelege mai bine marile transformări ce au loc, schimbările din societate”, de a-ți sincroniza existența cu noile condiții create prin „urșișă dezvoltare a științei, a tehnicii”; înseamnă a avea datele și instrumentele trebuitoare pentru „analiza științifică a problemelor actuale”, a nu admite spațiu de manifestare nici unei pseudosoluții de factură mistifică drept răspuns la marile întrebări ale omului.

La rîndul său, creația, expresie a unei adevărate sublimări a fondului de cunoștințe și de disponibilități intelectuale, afective ori de voință, se regăsește — impunîndu-se, în acest sens, după cum se arată, atingerea unui grad tot mai ridicat — în viața fiecărui membru al societății, în calitate de producător (în cea mai largă accepție) a acestuia și în cea de beneficiar al operelor rezultate. Se cere, de aceea, „să dăm noi dimensiuni, activității creatoare a Festivalului național „Cîntarea României” și se indică, totodată, necesitatea amplificării prin realizări durabile a patrimoniului științei și tehnicii, literaturii, muzicii, artei plastice, cinematografiei românești.

VALORILE ETICE, repere esențiale în opera de formare a omului nou, își află locul firesc în ansamblul conceptelor și tezilor ce conturează, în documentul la care ne referim, programul supremiei eticorii. Acumularea de cunoștințe fără un „control vigilant” asigurat de conștiință putînd deveni sursă de primejdii așa cum s-a dovedit uneori în această lume marcată de contradicții, cultivarea convingerilor și atitudinilor morale înaintate reprezintă o necesitate. Dezvoltarea spiritului de cinste, de omenie, de apărare a avutului general trebuie să constituie unul din obiectivele permanente ale activității politico-educative...” — accentuează tovarășul Nicolae Ceaușescu, numind atribute etice fundamentale în formularea lor adine semnificativă pentru fizionomia noastră spirituală. Ţel al influențelor sistematice, prin mijloace multiple, cu eficiență verificată, dar și al autoeducației, innobilarea personalității umane sub raportul conștiinței și al conduitei vizează, așadar, întreaga societate, pe fiecare din cei ce o alcătuiesc, tot așa cum, în ansamblul lor, preocupările de dezvoltare, modernizare și perfecționare a „organismului” economico-social antrenează contribuții individuale și colective și se repercutează pozitiv asupra tuturor și a fiecăruia.

În această viziune, strategia progresului se afirmă numai prin oameni și în folosul lor și ea se prezintă și ca o perpetuă și insuflătoare chemare, un mobilizator îndemnat de a fi părtași cu un aport cit mai substanțial și, în consecință, la fel de generos răsplătit, la înălțarea pe trepte superioare de civilizație a României socialiste.

Pictură de Zamfir Dumitrescu

Cînd Ceaușescu spunem...

Etern ne vom slăvi Conducătorul, cit vremi vor vremi peste Carpați, cit în ființa noastră curge dorul și-n leagănul Unirii sintem frați.

Partidului în frunte, el, stegarul, și inimilor noastre Tricolor, iubit de oameni, prin istorii farul străluminînd spre naltul viitor.

Cînd Ceaușescu spunem, crește floare pe plaiul românesc eliberat și doine vin spre noi, unduitoare, cîntînd de fapta marelui Bărbat.

Deasupra țării ochiul său veghează. Spre pacea lumii sufletu-i adastă, c România conștiință trează și limpede, spre comunism, fereastră.

Urare

Iubitei fiice a țării recunoștință azi din inimă aducem, spre gloria ființei neamului lucrează sufletul ei de dragoste se umple și peste chipul nostru mina ei ca mîngîierea flori se revarsă de ani ferice se încarcă acum urarea noastră coborînd din cîntec.

Mihai MARCIUC

„Există o afinitate culturală care unește întru eternitate Brașovul și Bucovina”

— După volumul de povestiri „Mărgele roșii” (1984) și după romanele „Doi ori doi” (1978), „Oceanul” (1980), „Podul” (1982), „Ursa Mică” (1985), „Tare ca piatra” (1986), precum și „Efracții” (în curs de apariție, din care citeva fragmente au fost publicate în diverse reviste), de la ce lucrare l-a întrerupt pe scriitorul Daniel Drăgan acest drum spre nordul țării?

— De la nici o lucrare. Pentru prima oară, după zece ani, îmi permit o mică, vacantă: scriu proze scurte, articole, poezioare, îmi fac datoria la revistă, umblu de colo-colo prin țară, particip la zeci și zeci de sedințe, cu alte cuvinte mă odihnesc. Abia spre primăvară trag nădejde să mă apuc, cu forțe noi, de lucru la un roman.

— De curînd s-a încheiat un an și altul a început. Care sint „pentru literatura română și cultura poporului român” motivele de satisfacție și proiectele legate de „Astra”, prestigioasa revistă al cărei redactor

Interviu cu prozatorul DANIEL DRĂGAN

— Motiv de satisfacție este că apar „în literatura română” pagini fierbinți, apar cărți capabile să ne bucure și să mențină în noi încrederea că rădăcinile care hrănesc spiritualitatea română sînt viguroase. Motiv de satisfacție este că anul care s-a încheiat a dat „Astre” prilejul să aște în rîndurile celor mai tineri iubitori ai literelor citeva condeie pe care ne face mare plăcere să le semnalăm și să le urmărim cu încredere și interes. Chiar de la 1 decembrie, în ziua aniversării Marii Uniri, am decretat la Brașov premiile „Astre” și evenimentul are semnificația unui pariu cu viitorul. Prin concursul nostru literar, organizat, în colaborare cu Uniunea Scriitorilor, pentru clei și stu-

denți, precum și prin concursul de receptare critică a poeziei moderne, „Pocmul comentat”, vrem să oferim o șansă celor care vin, celor care constituie ziua de mîine a literaturii noastre. Dacă ar fi să mă refer numai la Cristina Tat, o copilă din Buzău, distinsă cu premiul I la secțiunea gimnazială, sau la o tînără elevă din Suceava, de la Liceul „Ștefan cel Mare”, al cărei nume nu-l divulg (din motive ce mai tîrziu vor fi lesne de înțeles) și care a cîștigat admirația juriului pentru acuitatea comentariilor ei critice, pentru limpezimea stilului, puterea de adevărare și penetrare la text, deci dacă ar fi doar la aceste două exemple să mă rezum și tot ar însemna că, cel puțin, una din direcțiile de atac ale „Astre” se soidează pozitiv. As mai adăuga, cu măsurată satisfacție, paginile de sinteză filo-

(continuare în pag. IV)

Dialog realizat de Doina CERNICA

A PRIVI

RAIUL MOLDOVEI

Intr-o aceeași frază Bucovina este numită „pămîntul cel mai înflorit” și „raiul Moldovei”.

Fraza se poate citi în articolul Răpirea Bucovinei apărut în Curierul de Iași, septembrie 1877, cînd se împlinise suta de ani de la o „sărădelege nemăpomenită” — ruperea unei părți din trupul Moldovei de către împărăția austriacă.

Articolul e scris de Mihai Eminescu.

Pentru Eminescu Bucovina a avut datele pămîntului ales.

S-au conjugat motive mai multe în împlinirea acestei preeminențe. Poate că primul dintre ele ar fi ascendența paternă.

Gheorghe Eminovici se născuse la Căltînești lui Cuparencu, sat bucovinean de lingă hotarul de a-

tunci cu România și avea aici morți știuți din mai multe generații.

Sîngele apă nu se face chiar dacă așezarea își pierde marca, se rutează prin bunăvoința împărăției căreia nu-i plăceau sate de români „pe cordon” și prin darea de mîna a proprietarilor ce-și aduceau lucrători ieftini pe moși.

Umbrele Eminoviciilor mai stăruie prin aer deși s-a pierdut obiceiul din vechime de a pune semne vizibile pe unde „umblau strămoși deificați.”

Eminescu a iubit Bucovina pentru că la Cernăuți a început să se caute pe sine.

Aici descoperă istoria, fascinat de timpurile, de eliziunile spațiilor, de iluzia repetiției și exemplarității.

O notă rea luată pentru că a fost limbă trebuie să fie în strînsă le-

gătură cu revelațiile ce se cereau comunicate.

Semiclandestinitatea istoriei provinciei dădea mediului o anume încrîncenare.

Exemplul istoric este mai secund și este mai lesne acreditat în comunitățile aflate în stare de veghe acută.

Eminescu a iubit Bucovina pentru că aici se află Putna. La Putna odihnește leul neimblînzit al Moldovei.

Pasiunea pusă în cruciadele lui gazetărești îl apropie mult de Ștefan cel neîmpăcat.

Eminescu a iubit Bucovina din multe motive și a scris deseori despre ea contribuind la istoria de după el și la cea de după noi.

M. T.

Titlul **Aporii**, dat primului poem din volumul **Viziune cu porumbei călători** al lui Marcel Mureșeanu, pare a ne trimite la celebrele argumente împotriva realității mișcării ale lui Zenon. Ne-am îndoit de existența unei asemenea intenții, căci ea ar face inoperantă chiar și metafora din titlul cărții: conformându-ne sofismului „săgeții care zburind stă pe loc” al filosofului din Elea, nici porumbelii (poemele, sau cuvintele, să zicem), nu ar putea să-și împlinească menirea. De fapt, folosind o tehnică previzibilă a ricoșeului, autorul ne invită la conexiuni între felul în care concepe el existența și **Adevăr și părere** a lui Parmenide, părintele eleaților. Nu am recurs la această „savantă” introducere din dorința de a exhiba o îndrăznie erudită și nici pentru a supradimensiona obiectul acestei recenzii ci, ca să oferim un posibil reper fix necesar în înțelegerea viziunii ontologice care guvernează lirismul intelectual ce caracterizează acest volum de poezie: obiectul poeziei este existența și, în receptarea ei, numai gândirea poate să producă reprezentări adevărate. Curgerea, trecerea, imaginile înseală: „Mina mea purtată de curentul prindea aerul / ca curgea de-a lungul văii / plutea pe apă-cu palma deschisă / pe ea o legăna apa (...)” se afirmă în **Aporii**. De aceea rațiunea actualului poetic este de a pătrunde în miezul existenței, iar nu de a-i adăuga un halou amăgitor: „porumbelii călători” nu sînt semne ale unor semne, ci purtători ai unor mesaje. Cuvîntul, ca receptacol al poeziei, nu trebuie să fie vehiculul iluziei: el există numai prin miezul de foc al existenței pe care o cuprinde; cam aici ar trebui căutată „arta poetică” a lui Marcel Mureșeanu, așa cum ni se dezvăluie în acest volum, mai exact, în acest moment al evoluției sale: „Și, iată, într-o noapte, / am descoperit cuvînt în infraroșu / ele erau ascunse sub coaja neagră / eu nu știam dar mi-am adus aminte / ucigașii de tauri, eu am despiciat acea coajă / iar semintele erau treze / ele lucrau, ele lăiau din lăuntru / ele de fapt singure au ieșit / în mijlocul nopții, nefricate!” De aici, desigur, absența preocupării pentru frumusețea calofilă a textului; accentul în această carte cade pe exprimarea a ce este lumea dincolo de aparențe.

Zicem „în această carte” pentru că, raportînd-o la cele anterioare, în poezia lui M. M. s-au produs decantări însemnate. Poetul a renunțat (definitiv?) la lirismul elegiac — una din sursele

poeziei lui de pînă acum. Memoria afectivă (mult invocată de recenzii în cazul volumelor ce au premers **Viziunii cu porumbei călători**) și-a pierdut aproape cu totul ponderea în cel de față; timpul, ca temă și dimensiune a existenței, a trecut într-un plan îndepărtat; sau, dacă, totuși, este invocat, lipsesc idolatria, ba chiar / minimul ton protocolar cu care sintem obișnuiți cînd vine vorba despre acest motiv sacru: „Al drăului să fiu dacă nu-mi par mulți / cincizeci de ani, mai ales cînd sajești / pe simbric ca mine, într-un han / unde caii dorm cu stăpîni și unde toți pleacă / mai înainte cu o clipă de a fi sugrumați / sau de a li se spinteca spina lor măslînie”.

Intenția autorului pare că este de a intra în posesia lumii în dimensiunea ei spațială, în obiectivitatea ei, cîteodată înafara in-

tenșiunile din mica viață a Adelaidiei sau interacțiunile dintre lucrurile ce stau în jurul viaductului. Se poate, deci, și așa: a creditare radicală a cuvîntului în afara intenției de trans-figurare. În aceste circumstanțe, detașarea, distanțarea sînt obligatorii. Se pune întrebarea dacă, așa stînd lucrurile metafora mai poate funcționa, dacă își mai află rostul; și-l află, firește, cu condiția să se supună aceleiași intenții — cea despre care am vorbit mai sus. Și se mai pune întrebarea dacă Marcel Mureșeanu îi rămîne fidel în toate poemele; firește că nu, și probabil că nici nu a avut o asemenea ambiție care poate că ar fi condamnat volumul. Nu poate fi, de pildă, consecvent atunci cînd poezia devine propriul ei obiect, precum în textul intitulat chiar **Viziune cu porumbei călători**, în care poetul recunoaște că „Mereu

știle și disjunctiile la care este antrenat. Este poezia cuvîntului slobozit, lăsat liber într-un spațiu finit cu contur irepetabil și într-un mediu cu proprietăți determinate. Coeficientul său de entropie este mare și, de aici, cantitatea neobișnuită de informație estetică surprinzătoare. Este vorba, în fond, de mecanismul mișcării browniene. Traectoria sa este, practic, imprezibilă, în acest caz interesînd nu atît direcția sau finalitatea ei, cît mișcarea în sine. Efectele sale textuale au, în condiții date, un spectru foarte larg ce se întinde între umoristic și tragic. Un model de periplot comic: „A fost odată un ciine mare / trăia în peștera Dăbica / înconjurat de alte fiare. / El ieșea noaptea la plimbare / se scutura de somn și var / era un ciine planetar / nu cum sint alții altăci. / Trecea un gard cu neapăsare / lăsa o urmă de homar / nu era unul oarecare / putea fi dus doar într-un car. Amușina în întinerie / scîlpea din ochii lui de jar / era un ciine aproape sferic / o stalactită de cosmar”. Și reversul medaliei: „ora minci, ora zadarnică / ora de fier a insomniei, / / clipa iluminării deșarte, clipa abandonării / a întoarcerii la forma dinainte / u-nice toate, irepetabile, inexistente / în orgoliul formelor pure”. În cîteva poeme este lansat în astfel de aventuri nu un cuvînt ci un motiv cu state vechi în literatură; efectul obținut nu poate fi numit demitizare, ci altfel, poate reamorsare: „Peștișorul de aur plutea așa, în neștire / cu ochii la cer, cînd îl înhăța careva / ce dorești? apucă el să întreb / dar omul nu azea din născare / vei auzi, zise peștișorul împlinînd / prima dorință nespusă și deodată / peste cel de pe țarm năvăli țîpătul mării, asurzîndu-l”.

De la un volum la altul, toate elaborate cu grijă pentru armonia și organicitatea întregului, poezia lui Marcel Mureșeanu s-a înnoit continuu; a renunțat la unele perspective, a deschis altele, rămînînd însă consecvent în atitudinea interogativă. În timp, întrebările s-au rotunjit, s-au decantat, au cîștigat în deschidere au devenit mai percutante, s-au eliberat de retorism. Prin aceasta, ca și prin dominantele de care am vorbit mai înainte, **Viziune cu porumbei călători** este, la vîrstă poetică a maturității, un volum definitiv.

Mihail IORDACHE

• Editura Junimea, 1988

MIȘCAREA BROWNIANĂ

tenției de a-i conferi un sens, o valoare conotativă: „Voracitatea drosilor-meduze / a acestor balene de sidex / aruncînd trombe de aer curat de sub aripi, / purtînd în rinza lor semințe / și lăsîndu-le după o zi din văzduh / peste cîmpia miloasă. Rostul lor fiind de a se asemăna / cu vara și de a filfia jarului / pe care se frig puli de prepeliță”. Firește, poezia rămîne cuvînt; însă menirea acestuia nu este de a încărca lucrurile cu energii exterioare lor, ci de a le descoperi identitatea reală și, rostul existenței lor. Nu neapărat ascuns, dar așa cum se revelă din conjuncții care nu se supun instanțelor inferioare ale simțurilor: literalitatea lucidității, arta de a descoperi conexiuni. Vom afla astfel că obiectul Adelaidiei „venind de la aprozar / își pregătește bagajele / pentru o călătorie mai lungă / cu trenul de șase. Ea va pleca la Huedin / lăsînd fata cea mică neșpalată. Subțiorile ei vor mirosi a parfum”, dar și că există obiectul viaduct. De unde, dintr-o dată, / această casă de paianjeni și șoareci, / mlăstina, puntea, mica școală, / debarcaderul, pădurea de stejari, / aerul gras și cald, / fulgerul globalar intrînd pe fereastră, / ceasul ce se-aude de-afară” și astfel de aparent simple c-numerări sînt multe. Rămîne în sarcina cititorului să descopere

intră în cadrul altceva, / din alt timp, din altă formulă, / mereu strică cineva poza”. Adevărul că poza nu iese strică, dacă este să nu iasă așa, din moment ce aparatul este în mîna poetului, nu mai că, legile fiind încălcate, iese altfel de poză, cu altă încărcătură; conexiunile se dereglează, înțelesurile se schimbă. Să ne închinăm că într-o fotografie de nuntă ar pătrunde un tigris sau o ladă de gunoi; bineînțeles că toate obiectele din cadrul și-ar pierde semnificațiile lor reale, ele devinînd altceva, ceva ce, de fapt, nu sînt, trăind, deci, prin valoarea lor conotativă. Bunăoară, ca în această **Insemnare mică**: „Atît de obsesat mă simt acum / după abia o oră petrecută / ștergînd podcaua paginii din față, / încît îmi vine să strivesc cu dinții / trupul secundeii pline de otrăvă”.

Dincolo însă de tipurile de poezie practicate în acest volum (ambeli nu nemănușite în poezia noastră de azi, și nici în celelalte volume ale lui Marcel Mureșeanu, dar acum deplin constituite și temeinic diferențiate ca scriitură și substanță), mai important rămîne procedeul, să-i zicem, fizic care-i generează acum textele. Constatăm, mai întîi, că există intenția de a șoca și că însuși cuvîntul este supus unor șocuri, succesive de multe ori; însă nu atît sensul selectat este frapant, cît conjunc-

virșite un timp, prin acuzarea lui Varga (neîntemeiată), în legătură cu construcția unui pod, dispariția lui neașteptată, motivată just la scara socială a epocii, ca eroarea să nu se prelungească în copii, îl repun și pe Varga în drepturile sale. Există însă și o motivație de context care supraordonează pe celelalte, dar căreia tatăl lui Matei nu i-a găsit cheia. Singurătatea care a obscurizat existența nu poate acoperi gestul împlinirii profesionale, dacă din viața unui ins lipsește factorul uman, în acest caz, familia: „Un om singur pe lumea asta nu valorează doi bani. Degeaba ai lăsat în urma ta zeci de construcții de care să se bucură mii de oameni, dacă n-ai lăsat și un om, care să se bucură de tine, Varga. Iar acel om nu poate fi altul decît fiul rău”. (p. 182). Momentul inaugural al combinatului este și un moment cînd Matei își adună gândurile și găsește un răgaz de a poposi la mormîntul Steliane, într-un gest de resemnare de loc sentimentală. Căci prietenia învâluitoare a Dorinei, economista de pe șantier, îi dă eroului șansa de a-și reface viața altfel, aici la Dăncuș, ca și Varga, care intenționează stabilirea prin aceste locuri. Destinul său se justifică în roman prin gestul opțiunii. „Baladă neterminată” deschide și subiectul refacerii cuplului erotic, în formula unui roman care unește motivul baladesc cu cel familial. (continuare în pag. III)

Cornel MUNTEANU

crările șantierului depășesc fazele critice. Intersectarea planurilor temporale, alternanța anticipativă cu cea recuperatoare, întîlnirea lor într-un focar epic dens și arborescent, asigură fluiditatea discursului narativ. Sacrificînd un mariaj compromis prin tot felul de complicații, renunțînd la poziția de inspector în minister, inginerul Matei Handraluca vine pe șantier cu constința marii voca-

familie. Tatăl lui Matei, pe care el îl crezuse mort de cînd avea cîine ani, nu e altul decît Varga, directorul șantierului. Replica pe care acesta o dă Steliane, invocînd sentimentul general uman al iubirii de oameni, e preluată de însuși Matei, de pe poziția fiului vitregit de căldura iubirii paternă și a pasiunii pentru o cauză. După investigațiile pe care le face pe teren (apeleză la mărturisirile

CONSTANTIN CUBLEȘAN: BALADĂ NETERMINATĂ

(Editura Dacia, 1988)

ții, înfrînte o vreme, numai de dragul socrului său, profesorul Codalbu și a fiicei acestuia, pianista Steliana, soția sa. Demersurile de refacere a cuplului, dezmembrat un timp prin despărțirea celor doi, nu fac altceva decît să adîncească drama. Numai că Matei, tip sobru și o conștiință profesională ireproșabilă, nu cedează insistențelor Steliane care-l vizitează la Dăncuș. Astfel că, autorul complică liniile epice deschizînd și subiectul unui roman de

mamei sale), Matei ajunge la revelația supremă, exact cînd, în lipsa lui, Steliana fusese îngropată de o încălțătură de ciment. În acest punct, drama pierderii soției nu apare atît de nimicitoare, din moment ce eroul s-a regăsit în persoana lui Varga. Femela a împlinit astfel un destin, acela al construcției, — aluzie la motivul sacrificiului din balada populară — Matei a rezolvat o dilemă deschisă insistențelor de Barbu, șeful de cadre. În același timp, erorile să-

PROZA

Moș Bîrlaie

Cînd era copil, Dumitru se cășăra pe ghizduri și se oglianda în fîntîni, nu vedea nimic dar striga așa, să-i răspundă ecoul: u-u-u-u-u! și ecoul îi răspundea: u-u-u. Oamenii care-l vedeau îl fugăreau, citeodată îl mai și altoiau cu biciul fiindcă țărani pe la ei, chiar dacă nu erau cu căruța, purtau biciul cu ei pretutindeni ca pe un insemn, ca pe seceptru, așa se simțeau ei mai siguri și mai stăpîni pe ei.

Bîrlaie avea cel mai frumos bici din cîte văzuse Dumitru. Era împletit în patru curele inegale, mai gros în partea de sus lîngă codriște și

mai subțire spre vîrf, cu ciucuri roșii, doi ciucuri, unul mai mare și altul mai mic. Cînd plezea pe lîngă boi, fiindcă el nu-și bătea niciodată vitele, biciul lui scotea un sunet aparte dar nu pocnea pentru că n-avea sfîrc, vijlita doar. Își iubea boii ca nimeni altul, cu o dragoste aproape părintească. Îi țesla în fiecare zi, sta lîngă ei cînd mincau și cînd se adăpau, îi mîngîia și li vorbea ca u-nor copii: „Ia să vază taicu ce ai tu, mă Costandine, de nu mîncîci tot finu și nici nu rumegi ca lumea, că nu te-o fi dăochiat carevașilea!” Așa îl chema, Costandin, ca pe oameni, că pe boii lui nu-i chema ca la toată lumea: Breazu, Bălan, Rujan... Nu! El îi boteza ca pe oameni, cu nume de băieți: Vasiliță, Georgei, Mitrică...

Înainte de a pleca în război, fiindcă Bîrlaie a fost și în război, a făcut tot frontal dar s-a întors viu și nevătămat fiindcă nici el n-a tras cu pușca în oameni, chît că se che-

mau inamici, și-a cumpărat doi juncani pe care li-a botezat după cum îi era obiceiul cu nume de băieți: Petrică și Mircea. Semănau în păr de parcă ar fi fost frați și aveau amîndoi stea în frunte, dar coarnele nu-i prea plăceau, erau cam şuți. „Dragă Floare”, scria el invariabil în scrisorile purtînd stampila cenzurii militare, „Dragă Floare, eu sint sănătos sănătate care îți-o doresc și ție și lui Petrică și lui Mircea, să ai grijă de ei, să-i țășăli, să le dai apă la timp și fin, uruielă dacă ai...!” Scrisorile le scria fără îndoială vreun camarad, scrisul era mereu altul, iar cînd ajungeau, după săptămîni și chiar luni de zile, la Ocioگی le citea Dumitru pentru că Lelea Floarea nu știa carte, n-avea copii și nici rude pe aproape, doar vecini.

Bîrlaie s-a întors moșneag din război, dar era tot voi și vorbăreț și știa să se iscălească. A vrut s-o învețe și pe nevastă-sa să se iscălească, nu de alta, dar vine cineva cu

ceva de la primărie, pentru dări sau cine știe ce, și el nu e acasă, ca ce se face?, pune deștiu ca prostu?! O iarnă întreagă s-a chinuit dar n-a reușit și a renunțat, miere, ce să înțelegi de la ea? De milos însă era milos, tot cum îl știa lumea dinainte, nici păsări nu țăia. Lelea Floarea ieșea în drum cu puul de găină și custurea sub braț și ruga vreun trecător să i-l taie, Bîrlaie sta ascuns, îi era rușino și oamenii credeau că e dus pe undeva. Cînd Dumitru era acasă i-l țăia el.

— Mă Mitrele maică!, așa îi zicea Lelea Floarea, dă fuga de-mi taie o găină să-i fac lu nentu Bîrlaie o zamă că n-a mai pus în gură de la Paști.

Pe bărbatul ei îl chema de fapt Simion, Paraschiv Simion, dar toată lumea îl știa și nevastă-sa tot așa îl striga. De la o vreme însă, mai căpătase o poreclă, i se mai spunea Ieșle, fiindcă stătuse o zi întreagă ascuns în ieșlea boilor să nu se in-

scrie la colectiv. N-avea pămînt mult, boii erau cel mai mare și mai de preț avut al lui, boii și carul, dar nici așa să-i dea degeaba! Acolo l-au descoperit agitatorii abia spre seară, iar tovarășul Plăcintă care aflase întimplarea de la instructorul raional, cînd a venit la Ocioگی, l-a întreat pe al lui Cotoc care era secretar la O.B.:

— Da Ieșle ce mai face?

— Care Ieșle?

— Ei, care, Bîrlaie tu nu știi?

— Aaaa!

Și de-atunci așa i-a rămas numele, Ieșle, dar nimeni nu îndrăznea să-i zică în față pe policra asta, pentru că îl injura de miere. Pe cînd Bîrlaie..., nu se supăra, toată lumea așa îl știa, de Bîrlaie.

— Ce mai faci, bă, Bîrlaie?

— Bine, bă! Da' tu?

Mihai GHERGU

GEORGE BODEA

Patria în ianuarie

Ianuarie —
Întrearea Poetului
În veșnicie,
Cînd se rostesc
Pe sine
Întreagă o țară.

Nici o lumină
dinspre albul devastator
Al superlativului
Redate expresiv
În compunerile școlărilor repetitori.

O picătură de singe
Ar înlăbăstri orizontul.

Pedigriul speranței
Urcînd
În ideograma limbii române.
Și cită înțelepciune
A acestei ignare tăceri
Milenare.

Se-nimplă
Înțelepții uneori să vorbească
Adîncînd brazdele plugului,
Îngenunchind lîngă urmele turmelor,
Dezelind tăcîni din vatră —
Încă arzînd
Sub spuza cuvintelor.

An Nou

De două mii de ani și de mai bine
Semințele-s vegheate de mari tăceri. Ca-n rugă
Se-aude numai zvonul de viitoare holde
Și miei-ncearcă albul zăpezilor să-l bea.

Mai seceră calm luna aceste vaste holde
Crescute unde plugul pornindu-se-n urare
Trăgea lîngă fereastră luminii-n chip de gazdă
Întîiul semn de muncă rostit în sărbătoare.

Despre toate acestea

Despre toate acestea cuvintele sînt
Întodeauna prea multe ori mult prea puține.
Dar în puțînul lor înrouate
Se deschid petalele florii.
Amintirile copilăriei devin
Și ele o interpretare a lumii.
Munții-mbrăcați în zăpezi îmi apasă
Cutele îngemănate ale memoriei,
Dar lecția aspră de zbor va începe
De-a dreptul în miezul de piatră.

Presimțînd o topire bruscă-a zăpezilor
Îi scriu din nou un cîntec de dragoste
Patriei mele în ianuarie.

Întemeiere

Ea pentru sine nu e nimic. Asemănare
cu-nțregul
Și-atît. Ea pentru sine nu are nume, nu are
formă,
Nu are duh, nici cuvînt, nici ispită, nici urmă.
Ea pentru sine nu e-nncercare și, deși trece,
trecere nu e.
Ea pentru sine nu e nici sine nici alta
Sau altul. Ea pentru sine nu are cîntec,
nici farmec.
Nici soare, deși invăluită de soare, invăluită
De lună, invăluită de stele, izvoritoare din ele,
Reîntorcîndu-se-n ele. Nici pieritoare, nici
Veșnică nu e. Există cît sîntem.
Ea pentru mine e totul, necunoscînd că
Însumi totul sînt pentru ea, —
Între soaptă și strigăt,
Între visuri și buzele vîntului.

În munți

Împurpurate de amurg
Pe steiuri apele se scurg
Și ochi de fiare ne privesc
Din sihla-nțunecată

Un drum de ierbi, un schit în nor
O pasăre de sub picior
Țîșnind...ah, n-am să mai iubesc
Ca astăzi niciodată.

Ianuarie

La Roma, în apropierea găii Termini, în muzeul de antichități romane, ridicat pe ruinele termelor lui Dioclețian, am văzut sculptura cu față dublă a zeului Ianus. Un chip privește în față, altul în spate; un chip privește spre trecut, altul spre viitor; unul arată parcă satisfacția lucrului făcut, altul intenția lucrului de făcut. Poate că niciieri și în nici o altă împrejurare n-am înțeles mai bine ideea de cumpănă între ani, ca aici în fața acestei statui care a împodobit cîndva celebra grădina a lui Salustius. Mi-am adus aminte de asta în acest ianuarie alb, întors și el cu față spre ceea ce-am făcut, dar și spre ceea ce trebuie să facem. Și mi-am mai amintit că, tot într-un astfel de ianuarie alb, am intrat înția oară în atelierul trudei de o viață, în atelierul cititorului de chipuri care privește înainte sau în ele însele, artistul poporului Ion Irimescu. Înalt, senin, puțin adus de spate, cu un ușor zîmbet ironic, m-a privit cu o anume neîncredere, făcîndu-mă să înțeleg că scepticismul înțelepciunii are întotdeauna un chip blajin. Am vorbit despre timp, am vorbit despre oamenii de acasă, de acolo, de sus, din Bucovina, nemaisăturîndu-mă cu ce-mi vedeau ochii în jurul meu. Variante la monumentul Brăncuși, capote de copii, Femeia-Victorie, Femeia-Muzică, Femeia-Floare, Femeia-Mamă; figurile unor mari personalități ale spațiului spiritual românesc: Iorga, Enescu, Cazaban, Jalea, Sadoveanu, Bencilă, Agărbiceanu, Oprescu, Vancea, Argehi, Ciolan, Rogalski; schițe sau machete ale unor compoziții precum: Povara, Partizani în Delta, Victorie, Leda, Pietă, Moise, Făt-Frumos omorînd balaurul; fotografii sau desene ale unor mari lucrări de artă monumentală: Dimitrie Cantemir, Mircea cel Bătrîn, Martenitate, Lupeni 1929, Oțelul ș.a. I-am vorbit cu patos de dorința

Alexandru TOMA

mai veche a succesiunii de a realiza la Fălticeni o colecție de artă Ion Irimescu, și că sint hotărît să fac orice pentru realizarea ei.

Același zîmbet cald, senin, prietenesc, ușor ironic. Au trecut de atunci 15 ani. Mi-amintesc de emoția despachetării primelor lucrări, realizării primelor sociuri, organizării primelor săli. Cumpătarea înțeleaptă a maestrului a impus etape succesive, gândite și regândite an de an, vară de vară, adăugite, întregite, schimbate, modificate mereu. Treptat, atelierul din strada Pangrati a devenit un punct de fierbere pentru stația terminus Fălticeni, iar apartamentul din strada Zambaccian un loc de tihnă conversație pe aceeași tomă. „Cum o fi vremea la Fălticeni; or fi ajuns lucrările trimise; s-or fi îngrijit cei de acolo de sociuri; oare or fi înțeles că la un anume chip prefer eticheta „Portret din trecut” și nu „Fosta-le lele cînd ai fost”, cum am zis eu în glumă; dar primarul, o fi turnat asfaltul, s-o fi apucat de finisarea fațadei, de turnarea soclului statuii Sadoveanu...?” Și astfel, triumful Pangrati, Zambaccian, Fălticeni a devenit un triumf al artei dăruită oamenilor de acasă și nu numai acestora, ci tuturor oamenilor ce vin și vor veni să se uimească de albastrul de Voroneț, de culorile Putnei, Suceviței, Moldoviței, Dragomirnei, de cele peste 500 lucrări de la Fălticeni ale maestrului. Ion Irimescu n-a sculptat încă statuia cu două fețe a zeului Ianus, dar prin gestul făcut către semenii săi a „sculptat” unul din cele mai durabile monumente culturale românești, Muzeul de Artă din Fălticeni, care expune lucrări realizate în ultimii 50 de ani, și care ne vorbește deja de eternitatea spiritului românesc. Acest ianuarie alb, sârbătoresc, așteți oameni mari, cunoscuți și iubii în ianuarie, ne cheamă, ne îndeamnă, ne obligă la și mai mult.

Istoriografia literară cunoaște prea puține date în legătură cu începuturile celui care, pe drept cuvînt, a fost numit „un Hurmuzachi al istoriei literare românești interbelice”. Necesara monografie care va trebui elaborată în viitorul apropiat despre viața și activitatea unuia dintre cele mai de seamă personalități „complementare” — în accepția fericită a profesorului C. Ciopraga — a Țării de Sus și nu numai a acesteia, va trebui să includă și traseul celor dintii încercări literare din vremea studenției, găzduite prompt și cu deplină înțelegere de publicațiile românești din Transilvania.

Comprehenșiunea deosebită vădită, acum, la mijlocul deceniului prim al veacului nostru, poate fi situată în conexiunea unui motiv imediat, datorat, pe de-o parte, intenției mărțuriste a presei literare în cauză de a sprijini tendința de afirmare a tinerelor talente, iar, pe de altă parte, de a se contribui astfel, indiferent de zona istorico-geografică, la dezvoltarea sentimentului patriotic, unitatea culturală dobîndită fiind gîndită ca o necesară alternativă în întrecerea gradată la împlinirea dezideratului unității naționale depline.

Nefiind încă în posesia unor date certe cu privire la relația de prietenie stabilită între I. E. Torouțiu și Alexandru Lupescu Melin²⁾, destinatarul scrisorilor redată în anexă, inclinem să credem într-o reciprocă cunoaștere mediată tocmai de acel germene de pasiune juvenilă, dublat de curiozitatea specifică vîrstei și caracteristic fazei totalei intrajutorări, acțiunea fiind treptat și conștient canalizată pe făgășul pe care literatura era menită să îl realizeze. Aceasta a fost, în fapt, condiția esențială a debutului și a aprofundării nu numai a prieteniei literare dintre cei doi, născuți la distanță mîmîmă în timp, 1887 și 1888, proveniți din mediul rural (Solca și Făraș), cu studii liceale la Suceava și Blaj, cu stagii academice în străinătate. Începuturile, deci, ale unui posibil dialog, pot fi situate, după toate probabilitățile, în momentul în care Al. Lupescu Melin devine, în 1906, un colaborator stabil al revistei cluje-

ne „Răvașul”. Creația sa literară extrăgîndu-și seva din orizontul spațial și spiritual transilvan și fiind mărțuristă sub forma unor inegalabile povestiri, există în paginile menționatei reviste, alături de traduceri semnate de I. E. Torouțiu pe intervalul anilor 1906—1909 din autori precum: M. Gorki, I. Turgheniev, B. Bjornson ș.a.³⁾. Aceleași colaborări în paralel pot fi evidențiate în revista craioveană „Ramuri” din 1908 și în „Semănătorul” din 1910, conștiința valorii regionale dezvoltate acum definind tot mai puternic caracterul de „culturalizare” și menirea de „culturalizator” asumată și prelungită ulterior, extrem de benefic, pentru

I. E. TOROUȚIU

INEDIT (1910)

întreg răstimpul interbelic. Dezbătînd relația dintre cei doi, nu putem omite faptul că I. E. Torouțiu își publică cele câteva lucrări de debut din perioada studenției tocmai la Cluj, anume traduceri din Fr. Hebel (1909), Platon (1910), volumele de povestiri „Chipuri”, „A fost odată. Povestii și cîntece populare” (1912), ajutorat și sprijinit moral, dar și material, de către românii de aici, implicat de părintele Elie Dăianu, redactorul responsabil al „Răvașului” și de mai departe prieten Al. Lupescu Melin, student tocmai în orașul de pe Someș.

Pe acest fundal al colaborării și cointeresării reciproce survine apelul expedit de către I. E. Torouțiu în legătură cu semnalarea contribuției prietenului său blăjean la subvenționarea colecției de cărți postale apărute sub egida societății academice „Junimea” și care difuzate aveau menirea să ajute materialicește alum-

neul propriu, acțiunea fiind inițiată de studentul în litere bucovinean, Epistola în cauză rămîne un exemplu peremptoriu pentru relația existentă și continuată în timp între doi literați care vor ajunge ulterior figuri marcante ale culturii noastre interbelice.

Cernăuți, 25 decembrie 1/910

Dragă Frate,

Rînd pe rînd am primit întău 2 cor./oane/ cu mulțumită din partea acelor sermani, cari se vor folosi de alumneu, apoi azi frumoasa ta scrisoare. Îți mulțumesc din toată inima pentru prețioasele șire din „Unirea” pe care încă n-am primit, cred însă că miine voui prim-o.

Rugându-te să nu uiți de mine și să-mi mai scrii cînd apuci, te salut cu dragoste românească.

Stud./ent/ I. E. Torouțiu.
/ carte postală/ cu antetul / Prof. Ștefan Ștefureac 1845—1893.
„Bărbați mari ai Neamului”, Nr. 5. Alumneul „Junimii”.

/ Arh. Stat. Cluj, fond Al. Lupescu Melin, nr. 292, f. 1/

¹⁾ M. Bucur, *Istoriografia literară românească*, București, 1973, p. 399—400

²⁾ Vezi I. Buzăși, în *Buletinul Societății de științe filologice*, București, 1987, p. 79—80.

³⁾ În *Răvașul* pe anul 1907, de exemplu, în numerele 27—31, 37—46.

⁴⁾ *Unirea*, XX, 1910, nr. 51, 17 decembrie, p. 420—421: notă despre societatea academică „Junimea” de la Cernăuți, înființată în 1878, care, în folosul alumneului propriu și din inițiativa studentului în litere, tinăr scriitor I. E. Torouțiu, a făcut să apară o serie de cărți postale înfățișînd frunții din Bucovina, Transilvania și România: C. Morariu, Vasile Ivanovici, Cocărlă, Ștefureac, S. Fl. Marian, George cav. de Popovici, Dim. cav. de Costin, Eudoxiu Hurmuzachi, Tudor cav. de Flondor, Alex. Macioni, I. Agărbiceanu, A. Bunea ș.a.

Stelian MINDRUȚ

Gînd despre Unire

Ard jaruri ninse-n vatra țării
amintitoare de istorii vechi
pe ramura de-argint a depărtării
stau zilele de sărbători, perechi.
Dinspre Muntenia trec drumuri multe
spre albia Moldovei glăsuind
dinspre Moldova mai coboară Cuza
în săniile marelui său gînd.
Surori de singe-ngemănațe-n suflet
vin Țările Române, încă vin
de ceas de Ianuarie să spună
și de Unirea lor într-un destin.
Oricîte file-ntoarce viitorul
uitarea nu se-așterne în neștire
Moldova și Muntenia — poporul
le-a îndreptat în veac către Unire.

Nicolae MOSCALIUC

Dacă-n multa noastră neodihnă
Adeseori bolnavă nălucire
Trupurile ni se-apeacă și se incovoae
Sub povara unui gînd rebel
Dacă-n dimineața care-anunță vara
Spaimetele se înmulțesc în dans grotesc
Spulberînd din preajma noastră

DICȚIONAR LXXI

MARIAN, SIMEON FLO-
REA (n. 1.IX.1847, Ilișești —
m. 11.IV.1907, Suceava). Studii
secundare la Gimnaziul din
Suceava, terminate la Beiuș,
în Transilvania, unde își ia
baccalaureatul în 1871. Studii
superioare la Facultatea de
Teologie din Cernăuți, ter-
minate în 1875. Din 1879, pro-
fesor la Siret, apoi la Suce-
ava, la Gimnaziul gr. or.
(viitorul liceu „Ștefan cel Ma-
re”), pînă la stingerea sa din
viață. Debută în revista
„Familia”, noiembrie 1866, cu
articolul „O nuntă la Ilișești
în Bucovina”. Volume tipări-
te: *Poezii populare din Bucovina* — *Balade române*, Bo-
toșani, 1869; *Poezii populare
românești, Tom I, Balade, cîn-
tece bătrînești*, Cernăuți,
1873; *Tom 2, Doine și hore*,
Cernăuți, 1875; *Tradițiuni po-
poporale române*, Sibiu, 1878;
Cromatică poporului român
(discurs de recepție la Aca-
demie), București, 1882; *Orni-
tologia poporană română*,
Tom 1 și 2, Cernăuți, 1883;
*Cîteva inscripțiuni și docu-
mente din Bucovina*, Bucu-
rești, 1885; *Descîntece popo-
rane române*, Suceava, 1886;
Nunta la români, studiu isto-
ric-etnografic comparativ,
București, 1890; *Inmormînta-
rea la români*, studiu etno-
grafic, București, 1892; *Naș-
terea la români*, studiu etno-
grafic, București, Lito-Tipo-
grafia Carol Göbl, 1892; *Vrăji,
farmece și desfaceri*, Bucu-
rești, Tipografia Carol Göbl,
1893; *Satire poporane româ-
ne*, București, Ed. librăriei
Socec, 1893; *Sfîntul Ioan cel
Nou de la Suceava*, schiță isto-
rică, București, 1895; *Tradi-
țiuni poporane române din
Bucovina*, București, Impri-
meria statului, 1895; *Răsplata*,
povestiri din Bucovina, Suce-
ava, Ed. Școala Română,
1897; *Sărbătorile la români*,
vol. 1—3, București, Institu-
tul Carol Göbl, 1898—1901;
*Poezii populare despre Avram
Iancu*, Suceava, 1900; *Inscrip-*

Dacă-n multa noastră neodihnă...

Certitudinea de-a fi în „raiul pămîntesc”
Dacă ochii noștri zilnici —
Cea mai ne-nțeleasă taină ce-am
primit-o-n dar —
Poate nu-s ai noștri poate-i în zadar
Implantat în craniu acest timp impar,
Dacă unda minii știe să alinte

Și tot ea ne poartă în adinci morminte
Dacă-azul cerne plînsul și durerea
Firului de iarbă care-i înviera
Dacă pașii noștri-s zbor abia simțit...
De ce-am mai fost, de ce ne-am mai ivit?..

George DAMIAN

țiuni de pe manuscrise și
cărți vechi din Bucovina, par-
tea I din districtul Câmpu-
lungului, Suceava, 1900; *Por-
tretul lui Miron Costin, mare
logofăt și cronicar al Moldo-
vei*, București, 1900; *Vartolo-
mei Măzăreanu, Condița Mă-
năstirii Voroneț*, Suceava,
1900; *Vartolomei Măzăreanu*,
Condița Mănăstirii Solca, Suce-
ava, 1902; *Insectele în lim-
ba, credințele și obiceiurile
Românilor*, studiu folcloric,
Edițiunea Academiei Române,
București, 1903; *Vartolomei
Măzăreanu, Domnia lui Ște-
fan cel Mare și a lui Ștefan
Tomșa*, Suceava, 1904; *Le-
gendele Maicii Domnului*, stu-
diu folcloric, București, In-
stitutul Carol Göbl, 1904; *Pă-
sările noastre și legendele lor*,
București, f.a., colecția Bi-
blioteca pentru toți, nr. 29;
Legendele rîndunicii, Bucu-
rești, f.a., colecția Pagini ale-
se, nr. 76; *Legendele ciocirîiei*,
București, f.a.; *Păsările poporu-
lui român, Datini și legende*,
ediție îngrijită de Ion Pillat,
București, Ed. Cartea Româ-
nească, 1938; *Legendele pă-
sărilor*, ediție îngrijită de M.
Cărăușu și O. Tofan, Iași,
Ed. Junimea, 1975; *Basme din
Țara de Sus*, Ediție îngrijită
de M. Cărăușu și Paul Leu,
Iași, Ed. Junimea, 1981; *Bas-
me populare românești*, Ed.
îngrijită de Paul Leu, Bucu-
rești, Ed. Minerva, 1986.

Deși considerat unanim
drept unul din pionierii
folcloristicii românești, cule-
gător prodigios dar și cerce-
tător eminent, opera lui S. Fl.
Marian a rămas totuși într-o
nedreaptă stare „muzeistică”.
Exemplare din edițiile prin-
ceps se găsesc doar în marile
biblioteci din țară, studiile
lui fundamentale nefiind re-
editate pînă astăzi. Încă din
1881, la primirea sa în Aca-
demia Română (avea doar 34
de ani) B. P. Hașdeu l-a de-
finit drept „singurul etnograf
român”. Într-adevăr, S. Fl.

Marian a pus bazele etnogra-
fiei românești prin lucrările
de sinteză fundamentale (Cro-
matică..., Ornitologia..., Nun-
ta..., Nașterea... etc.). Culege-
rile sale folclorice „coresc”,
după exemplul lui Alecsan-
dri, au căpătat ulterior ceea
ce specialiștii numesc rigoare
științifică, adică au fost re-
produse întocmai, indicîndu-se
informatorii etc. S. Fl. Ma-
rian a făcut și primele studii
comparatiste de folclor. Ma-
nuscritele păstrate conțin un
bogat material folcloric și et-
nografic inedit, care-și as-
teaptă împreună cu reeditări-
le principalelor lucrări, o me-
ritată și necesară ediție de O-
pere...

Referințe critice (selective):
Bîrlea, Ovidiu: *Istoria fol-
cloristicii românești*, Bucu-
rești, Ed. Enciclopedică, 1974,
p. 232—244; Chițimia, I. C.:
*Folcloriști și folcloristici româ-
nească*, București, Ed. Aca-
demiei R.S.R., 1968, p. 155
—191; Dacu, Iordan: *Dicțio-
narul folcloriștilor*, București,
Ed. Științifică și Enciclopedi-

că, 1979, p. 271—276; Vlădu-
țiu, Ion: *Etnografia româ-
nească*, București, Ed. Știin-
țifică, 1973, p. 77—79; Vulcă-
nescu, Romulus, și Vrăbîe,
Gh.: *Etnologia Folcloristică*,
București, Ed. Academiei
R.S.R., 1975, p. 35—39 și 135—
137; Loghin, Constantin: *Is-
toria literaturii române din
Bucovina 1775—1918*, Cer-
năuți, Ed. Mitropolitul Silves-
tru, 1926, p. 128—134; Iorga,
N.: „Oameni cari au fost,
vol. 1, București, 1936, p. 196
—201; *Dicționarul literaturii
române de la origini pînă la
1900*, București, Ed. Academiei
R.S.R., 1978; Pop, Gr. Va-
sile: *Conspect asupra litera-
turii române și scriitorilor ei
de la început și pînă astăzi*,
în ordine cronologică, partea
a II-a, București, Tipografia
Națională, 1976; *Știința în
Bucovina*, vol. 2, Suceava, 1983,
p. 168—177; Fotea, Mircea:
*Simion Florea Marian folclo-
rist și etnograf*, București, Ed.
Minerva, 1987.

Ion PINZARU

Baladă neterminată

(urmare din pag. II)

Re-valorificarea mitului din ba-
lada *Monastirea Argeșului* din
perspectivă modernă, aplicînd su-
biectului creației populare schema
unui roman de acută problemati-
că actuală, e o încercare îndrăz-
neată care-i reușește din plin lui
Constantin Cubleșan. Reprezentan-
tul puterii aici, directorul Varga,
este motivat estetic și nu are ni-
mic din fanatismul orgolios al vo-
ievodului, iar femela vine dintr-o
pornire interesată și are o mo-
tivație minoră. Singur, inginerul
Popescu, este cel care conjugă
motivul pămîntului blestemat din
baladă cu vinovăția proiectanților
care au acceptat ideea construcției
pe versantul periculos al Măguri-
Roșii. Între orgollu și adevăr, Po-

pescu rămîne un tip labil, vanitos
și vulgar chiar.

În destinul construcției se topește
psihologia de tot felul, șantierul e
cadru care le ordonează viața și
le-o dirijează după un sens ma-
jor. Romanul *Baladă neterminată*
dezvoltă cultul pentru vocația
muncii în folosul obștei, e roma-
nul unor mari realizări. Să adău-
găm la acestea, paginile de mare
poezie din pasajele descriptive ale
locurilor, unde Constantin Cubleșan
urmează traiectoria de la depărtat
la apropiat, în prezența unui pe-
regrin impersonal, un fel de mar-
tor neutru, dinafară. Autorul se
afină la acest roman în cea mai
bună tradiție a prozei ardelenesti
(Rebreanu, și mai ales Pavel Dan),
prin distribuția echilibrată a in-
tarsiilor lirice.

Ilustrație la Eminescu

Desen de Costin Neamțu

LEONIDA LARI
(R.S.S. Moldoveneasca)

Ce zi frumoasă

Ce zi frumoasă umblă pe pământ
Iluminind egal, și rău, și bine,
Privindu-mă senină și pe mine
Ce zi frumoasă, plină de cuvint
Cind mă despart în gînd de tine

Ce zi frumoasă trece

prîntre noi
De propriu-i pas înfiorată
Și cum îmi vede fața tulburată
Își tot întoarce capul înapoi
Spre-a nu mă pierde niciodată

Ce zi frumoasă e și ce potop
Invingător de frunză și de floare
În zi ca asta nimeni nu moare
Dear eu la pragul ei precum

un snop

Cad și nu cad prinsă în izvoare.

PETRU KRSTIC
(R.S.F. Jugoslavia)

Singur

Singur
nebulă
cu testamentul

și fără vrun martor
Ce greu
e să pășesti
și cit de greu
ni e drumul
Glumim
că-asa
mai ușor ne trece
viețuirea
Lasă
ceea ce nu poți să prinzi
și să îți
lasă
să rămînă
alături
Mergem
noi camarazi
împreună
că vom ajunge
nu vom ajunge
vr'odată
niciodată
n-are importanță
Împreună
Ce de cuvint
sanctificat
binecuvîntat
Etern
Al meu
Al nostru
Dar nu-i adevăr
Vai
Singur
Nebun
Pe-acest drum
Singur
Abandonat.

Diogene

Diogene
și buzele tale
(marea
și nopțile mediteraniene)
dă-mi
și forța
uitării de sine.

Eu merg...

Eu merg
atîtea păduri
de vînt bătute
atîtea cîmpuri
de după recoltă rămase
atîtea țărături
în unde înecate
atîtea mări

de orizonturi lipsite
Eu merg
atîtea drumuri
fără de capăt
și-atîtea căi
fără de-ntoarcere
Eu la tot merg
și mă uit
și uit de mine.

Secole

Secolele
vanității
secolele

singurătății
secolele
deșertăciunii
Luminile mele
neaprinse
cugetele mele
de mult invinse
viețile mele
de-a pururi respinse
patimi stinse
ruguri incinse
drumuri întinse
nebulii cuprinse
șafoduri linse
anii-n șir
Răsculații așteptații
spinzurații deșteptații
anii-n șir
Anii-n șir
roiesc roții
în juru-mi capului
cuibăresc
și orbesc
creierii-mi
ce veșlezesc
ce puterezesc
ce se-nvirtesc
în virteful lumilor
Prin hohotul glumelor
secolele întristării
secolele depărtării
secolele singerării
întoarceți-mi seninătate
vă dau napoi vanitate
vă dau napoi singurătate
deșertăciune lașitate
Eu sclav al lașității
secolele vanității
secolele singurătății
secolele deșertăciunii.

CADRAN

Cui folosesc exagerările?

Ne exprimăm cu o altă ocazie nedumerirea față de fenomenul proliferării așa-zisei literaturi de jurnal. Zicem fenomen pentru că într-adevăr plăcerea confesiunii făcute public atrage noi aderenți, chiar dacă astfel de exerciții artisanale trezesc prea puțin interesul cititorului. Și ca și cum acesta ar fi genul chemat să propulzeze valorile de care avem nevoie, critica de întîmpinare, nu scapă prilejul de a glosa în extaz pe marginea noilor apariții. Un exemplu de dată recentă ni-l oferă „După-amiaza de simbută”, de Valeriu Cristea, o carte încheiată, după precizarea autorului, în noiembrie 1987 și publicată după numai câteva luni, în 1988. „Legănam de multă vreme visul de a scrie un roman”, mărturisește de la bun început Valeriu Cristea și iată-l hotărît să se realizeze ca prozator. Ceea ce va rezulta nu poate fi numit nici într-un caz roman, deși pe suprafețe mici, autorul face dovada calităților sale narative. Prima secțiune a volumului are caracter memorialistic, Valeriu Cristea fixându-se îndeosebi a-

supra anilor copilăriei, pentru ca în cea de a doua parte să-și reunească însemnările ocazionale, gândurile și rezumatete „prozelor nescrise”.

Desigur încercarea de „recuperare” a unei vârste (formative) în tentativa de autorecunoaștere, de regăsire de sine, poate avea efect benefic pentru fierea creator. Numai că demersul acesta rămîne o chestiune particulară. Cu atît mai mult cu cît textul lui Valeriu Cristea nu excellează nici prin exemplaritatea experienței de viață comunicate, nici prin originalitatea formulei de prezentare. Autorul reține în timpări, scene, chipuri, impresii, peisaje etc. (cu valoare constitutivă, desigur) într-o derulare aproximativ cronologică, pe care le conectează la temperatura emoției, cu dorința vădită de a „le descifra sensurile, semnificația. Notațiile însă nu depășesc nivelul consemnativ, autobiografic. Aflăm astfel că Aradul e „orașul în care m-am născut”, că în satul cutare „am văzut pentru prima oară miraculoasa gînganie numită vaca domnului”, că „din clasa întâi îmi amintesc

cum un copil îmi leagă șiretul la pantof”, că „primul film de care îmi amintesc l-am văzut la Galați”, că „primul meci de fotbal adevărat l-am văzut în 1947” sau că la Cluj „am început să merg cu adevărat la cinema” (indicii prețioase probabil, pentru viitorii biografi ai scriitorului).

La datele de interes strict personal se mai adaugă alte amănunte despre colegi, tovarăși de joacă, rude, localități, profesori, vacanțe, lecturi. Valeriu Cristea nu uită să precizeze și „alte obiecte (lucruri) prietene care mi-au influențat copilăria: trotineta primitivă confecționată din două scinduri negeluite”. A rezultat, apreciază unul dintre recenzentii volumului, un text specific pentru proza modernă (? !), pentru ca un altul și mai entuziasmat de scrierea confratelui său, să exclame: „Valeriu Cristea nu e doar un evocator al vieții sufletești, ci și un interpret al ei, un psiholog adică, de o adîncime și de o forță a observației cărora le găsesc cu greu termen de comparație cu cei mai de seamă romanțieri actuali” (subl. n.). Există aici o confuzie căreia semnatarul nu-i rezistă și care e pertinent sesizat de Doina Diaconu (în SLAST). Aceasta se întrea-bă pe bună dreptate: „Oferă scriitorului autoreferențială garanția autenticității, constituie această adevărată un simptom al crizei

ficțiunii ori o modă, ca oricare alta, supusă efemerității?”. Oricum, implicarea criticii în destinele prozei actuale nu prin asemenea „pilde” se cere onorată.

În aceeași notă de veselă concesiune, cronicarul se lasă „frapat” de artificiale reflexive și de „capacitatea de a extrage semnificații din cele mai obișnuite situații ale autorului”. Am reținut și noi cîteva exemple din suita „aforismelor” lui Valeriu Cristea: „Cînd vorbim, așa, în general, despre viață, ne închipuim de obicei ceva imens, nemărginit”; „Se spune că dragostea e oarbă, și poate e adevărat” sau „Cît de numeroasă, de mare este tenuta oștire a Bolșii și a Mortii”. Pentru ca același recenzent să conchidă: „Astfel de magistrale (sic!) analize sînt pretutindeni într-o carte pe care o citești cu pasiunea cu care citești o mare operă de proză”.

Ioanid DELEANU

„Există o afinitate culturală care unește într-o eternitate Brașovul și Bucovina”

(urmăre din pag. 1)

sofică „Repere ale culturii române”, dezbateră „Inventica militans” și stabilizarea paginii de proză universală pe valori de prim rang ale literaturii universale. Antologia „Luna în oglinda apelor” (proză universală contemporană), editată de „Astra” în 1988, s-a epuizat fără a ajunge la Suceava (deplin mister!). Noroc că un nou tiraj se imprimă în aceste zile. Sperăm să i se facă și Bucovinei o parte într-un tot meritată. Proiecte? O nouă antologie de proză universală contemporană din literaturile de expresie neolatina (franceză, italiană, spaniolă, portugheză, română, sardă, catalană). Volumul se numește „Meandre” și a intrat la tipar. Un alt proiect major vizează critica literară, mai ales critica criticii. O anchetă dedicată decalajelor (între receptarea de către public și receptarea de către critică, între critică și critică, între critică și autori, între o carte și altă carte a aceluiași autor etc.) lasă un slobod cîmp de dezbateri polemice a unor cazuri care se constituie în puncte nevralgice ale vieții literare. Paginile noastre vrem să devină cîmp de luptă cavalerescă, elegantă, chiar „cordială” dacă se poate, citindu-l pe respectabilul Octavian Palar.

— Toate revistele încurajează vîrsta tină în apropierea ei de poezie, de proză. Singură, după cîte știu, „Astra” stimulează și aptitudinile în critica literară prin concursul „Poemul comentat”. De fapt, ce urmărește acest concurs: testarea gradului de receptivitate (accessibilitate) a poeziei actuale sau chiar formarea unor viitori critici literari?

— Nu intenționăm ca rubrica noastră concurs „Poemul comentat” să devină un curs de calificare prin corespondență (și nici chiar la locul de muncă) al criticilor literari. Sînt prea mulți factori (unii imponderabili) care concurează la „faceerea” criticilor literari, dacă nu cumva și aceștia sînt „născuți, nu făcuți”. Diploma de onoare ce este acordată cîștigătorului acestui concurs nu este un atestat profesional, ci mărturia unui succes de stimă, a unei încrederi, este un indemn. Ce urmărim cu concursul? Să stimulăm interesul cititorilor inițiați, dar și al celor care vor să se inițieze în receptarea și asimilarea poeziei moderne. O școală a apropiării cititorului de inefabilul poeziei. Că dintre laureații noștri, nu puțini, s-au consacrat în critica literară, devenind colaboratori permanenți ai unor reviste ca „Viața Românească”, „Vatra”, „Luceafărul”, „România literară” și altele, cu-atît mai bine țării și lor cu-atît mai bine. Aceasta este excepția fericită și nu putem

decît să ne bucurăm pentru ei. În ce ne privește, căutăm să-i ținem apropiați revistei, publicîndu-l cu consecvență și facilitînd, pe cît ne este cu putință, pătrunderea lor și în alte publicații. În fiecare an, laureații noștri se adună într-un colocviu (ultimul, dedicat lui Mihai Eminescu) și constelația lor capătă aspectul unui veritabil „club deschis” al criticilor tineri. Nicolae Alexandru Vest, Rodica Drăghinescu Berariu, Ion Ghilimescu, Radu Săplăcîn, Zorin Diaconescu, Corina Cristoloveanu, Constantin Miu, Lazăr Popescu sînt numai cîteva dintre cei care alcătuiesc nucleul acestui club. Cîți dintre ei sînt cu adevărat critici profesionalizați sau profesionalizabili este greu de spus și nici nu ne interesează în prea mare măsură. Important este că prin rubrica „Poemul comentat” poezia română de azi își apropie și mai mult cititorul, iar cititorul învață a pătrunde în mirificul imperiu al poeziei, mai avizat, mai în cunoștință de cauză.

— Bucuria de a vă avea oaspete la noi, în Bucovina, poate fi înțeleasă și ca o prefață la un dialog cu mult mai apropiat între creatorii brașoveni și cei suceveni? Cum l-ați vedea concretizat?

— Există o afinitate culturală care unește într-o eternitate Brașovul și Bucovina. Pe malul Olteului, la cîteva pași de Brașov, în satul numit Cuculata, există casa lui Aron Pumnul. În fața Liceului „Andrei Șaguna” există bustul lui Ciprian Porumbescu, iar sala festivă a aceluiași liceu a găzduit premiera absolută a „Craului nou” și a consfințit actul de naștere al teatrului liric românesc. În muzeul din Șcheii Brașovului se află păstrate cu scriștenie manuscrisele, partiturile și scrisorile lui Ciprian Porumbescu, cel care și-a dăruit cu o sfințită generozitate anii săi cei mai

● Lansări de carte

— La Casa Cărții „Mihai Eminescu” din Suceava a avut loc lansarea volumului de poezii *Viziune cu porumbei călători* (Editura Junimea, 1988), al poetului Marcel Mureșeanu. Au vorbit cu acest prilej Alexandru Toma, președintele C.J.C.E.S. Suceava, Doina Florea, redactor la Editura Junimea și critic literar Mihail Iordache. — În aceeași incintă a fost lansată cartea de poezie *Ora fantastică* (Editura Eminescu 1988), de Florin Bratu, volum de debut beltristic. Autorul a fost prezentat de Vasile Cojocaru, directorul Centrului de Literatură Suceava și de profesorul Octavian Nestor. (D. M.)

● Vizită

În cadrul tradiționalelor relații culturale-artistice dintre județul Suceava și regiunea Cernăuți (U.R.S.S.), scriitorii suceveni Marcel Mureșeanu, Ion Beldeanu, George Damian, Mihail Iordache și Victor Rusu au fost oaspeții colegilor lor sovietici, participînd, în orașele Cernăuți, Illiboca, Iltin, și Noua Suliță la șezători literare, schimburi de experiență, vizite, precum și la manifestările legate de împlinirea a 125 de ani de la nașterea prozatoarei Olga Kobileanskaia. Ziarul cernăuțean „Zorile Bucovinei” a publicat o pagină din creația literară a poetilor români. (D. M.)

● Studioul de poezie

„Albatros”

Continuîndu-și activitatea de popularizare și dezbateră a poeziei românești contemporane, Studioul de poezie „Albatros” al Casei de Cultură a Sindicatelor din Suceava i-a avut ca invitați pe scriitorul Daniel Drăgan, redactor-șef al revistei „Astra”, și pe criticul literar Adrian Dinu Rachieru. În ședințele-dezbateră de la Liceul Industrial nr. 3 și de la Casa de cultură, oaspeții au purtat un fertil dialog despre starea literaturii românești contemporane, precum și despre modul în care revista „Astra” se implică în comentarea și receptarea fenomenului poetic de către cea mai tină generație de critici literari. La manifestările de la Suceava au participat, pe lângă invitați, și scriitorii suceveni Ion Beldeanu, Ion Cozmei, Marcel Mureșeanu, Liviu Popescu și Constantin Severin. (I.C.)

● Călineștii lui Eminescu

Sărbătoarea Centenarului Eminescu a debutat în județul Suceava cu manifestarea literară de la Călinești, satul natal al lui Gheorghe Eminovici, unde criticul și istoricul literar George Muntean și un grup de redactori ai Revistei de teorie și istorie literară au participat la o călătorie de documentare și la o întîlnire cu oamenii din satul bucovinean. Oaspeților le-au fost prezentate inițiativele Consiliului Popular al comunei Calafindești, din care face parte și satul Călinești; inaugurarea, în cinstea zilei de 15 iunie 1989, a unui Ateneu popular „Mihai Eminescu”, precum și constituirea, în cadrul Ateneului, a unui fond documentar „Eminescu și Bucovina”. (I. C.)

● Expoziție

La Suceava, Galeria de artă a găzduit un grupaj important din creațiile pictorului botoșenean Corneliu Dumitriu, plastician încununat cu premii în Festivalul Național CÎNTAREA ROMÂNIEI. Liric, sensibil, cu predilectă aplicație pentru natura zonelor lacustre, peisajele sale relevă o constantă și particulară iubire pentru natură, ochiul artistului stăruind cu veghe și probitate și asupra chipurilor dragi, a oamenilor acestor locuri.

În armonii cromatice de ocru și brunuri, fugoase, tablourile sale se leagă pe simeze, într-o salbă de autentice impresii, vorbind privitorului despre un creator așezat sub semnul exigenței și bunici cuviințe creatoare. (I. C. F.)

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DĂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Victor Traian RUSU, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat: Eugen DIMITRIU Tehnoredactare: Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCATIE SOCIALISTĂ SUCEAVA Str. Mihai Viteazul nr. 43